

1. Twintig jaar Kinderrechtenverdrag

Enkele losse bedenkingen van Jan Van Gils over de betekenis van twintig jaar kinderrechten in onze samenleving

Na wat vingeroefeningen in 1924 (Verklaring van Genève inzake de rechten van het kind) en 1959 (Verklaring van de rechten van het kind), kwam er in 1989 een heus Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) tot stand. Het is dus een verdrag met geschiedenis en het is ook een historisch verdrag. Maar het is eveneens een verdrag dat gekenmerkt wordt door een tijdsgeslacht, en die is tijdens de laatste 20 jaar geëvolueerd.

Eén van die evoluties is dat het kind zelf steeds meer als uitgangspunt en zelfs als actor beschouwd wordt, ook in verband met het verdrag zelf. Welk profijt hebben kinderen zelf aan het verdrag gehad? Hoe hebben ze er zelf toe bijgedragen? De maatschappelijke positie van kinderen is zo van voorwerp naar onderwerp geëvolueerd. Ze worden meer aan het woord gelaten; er wordt meer naar hen geluisterd; zij mogen ook meer meebeslissen (al is dat meebeslissen vooral beperkt tot de gezinscontext). Kinderen worden minder in de wachtkamer van het leven geplaatst om actief voorbereid te worden op hun latere rol als volwassene; zij worden al iets meer toegelaten tot het leven zelf. De effecten van deze evoluties moeten niet overschat worden, want ze blijven beperkt, maar niettemin zijn ze herkenbaar. Het is moeilijk uit te maken of deze evolutie (mede) op gang gebracht is door het IVRK dan wel of ze er ook zonder het Verdrag gekomen zou zijn. Artikel 12 van het IVRK, dat het sterkst met de participatie van kinderen wordt vereenzelvd, is hoe dan ook een hefboom die in deze context vaak geciteerd wordt.

De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid. (IVRK, Art 12, 1^e lid).

Een brede interpretatie van het artikel, zoals onlangs onderschreven in een *General Comment* (zie onze vorige Nieuwsbrief Belevingsonderzoek), is daarbij wel noodzakelijk.

De indicator voor het bereiken van een doorgedreven evolutie in dat verband, zou een herziening zijn van het IVRK, met een ernstige betrokkenheid van de kinderen zelf. Maar tot nu toe is zelfs het stellen van de vraag naar een dergelijke herziening nog niet aan de orde.

Een enorm sterk punt is dat, in een tijd van groeiende onzekerheid over normen en van het bricoleren van de eigen waardehiërarchieën, er toch een algemeen aanvaard referentiekader bestaat over de bevolkingsgroep 'kinderen'. Algemeen aanvaard, want ondertekend door haast alle staten. Dat is een merkwaardig feit, niet het minst omdat het bezig zijn met kinderen bijzonder waardegebonden is. Het IVRK is natuurlijk geen checklist die toelaat elk verschijnsel m.b.t. kinderen te screenen en te beoordelen, maar het levert wel voldoende en coherente stof op om heldere discussies te voeren over de plaats van kinderen in onze samenleving.

Het IVRK kan en moet dan ook in alle levensdomeinen van kinderen aan bod komen. De kinderrechten kunnen geen aparte sector worden. Ze vormen geen doel op zich maar moeten inhoud en kleur geven aan het kinderleven onder alle aspecten. Zonder twijfel zijn er organismen nodig om de toepassing ervan te stimuleren, te controleren en zelfs te eisen (zoals het Kinderrechtencommissariaat, wat sommige politici daar ook over mogen denken). Maar minstens zo belangrijk als de kinderrechten als juridisch instrument, zijn de kinderrechten als sociale beweging.

Kind & Samenleving gaat ervan uit dat binnen haar werk, het kind centraal staat en niet de kinderrechten. De kinderrechten bieden het referentiekader om naar kinderen te kijken, en in dat opzicht spelen zij een grote rol in ons werk en onze werking.

Het comprehensieve karakter van het IVRK (het hele kind wordt benaderd onder heel veel aspecten) biedt de gelegenheid om integraal van belang te zijn in alle levensdomeinen die er voor kinderen toe doen. Dat overal-in-dringende karakter moet nog meer gestimuleerd worden.

Een evolutie die ik graag had gezien, is het duidelijker erkennen van de eigenheid, de karakteristieken van het kind-zijn, met voorop het leren en het spelen. In het IVRK wordt leren meteen vertaald in recht op onderwijs, wat in zeer grote mate neerkomt op de promotie van de wijze waarop dit nu georganiseerd wordt; en spelen lijkt in het Verdrag weinig meer dan een recreatieve bezigheid. Beide worden dus meteen ingevuld vanuit specifieke pedagogische benaderingen. Leren en spelen behoren evenwel zo wezenlijk tot het kind-zijn dat de reductie tot de beschreven verschijningsvormen tegelijk ook het kind-zijn daartoe reduceert. Hier is nog werk aan de winkel.

Jan Van Gils, directeur van *Kind & Samenleving*
jvangils@k-s.be

De Nederlandse tekst van het IVRK, met een korte samenvatting naast elk artikel, is [hier](#) terug te vinden.

